

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СПОЖИВАЧІВ ПРИ ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ТОВАРІВ

Формування екологічних властивостей товарів або послуг супроводжується дотриманням основних вимог до їх стандартів, що регламентують їх основні показники. Ці процеси супроводжуються інформаційним забезпеченням товару через маркування. Екологічні властивості товарів регулюються за допомогою системи стандартів ISO 14000, яка охоплює декілька напрямків (рис. 1).

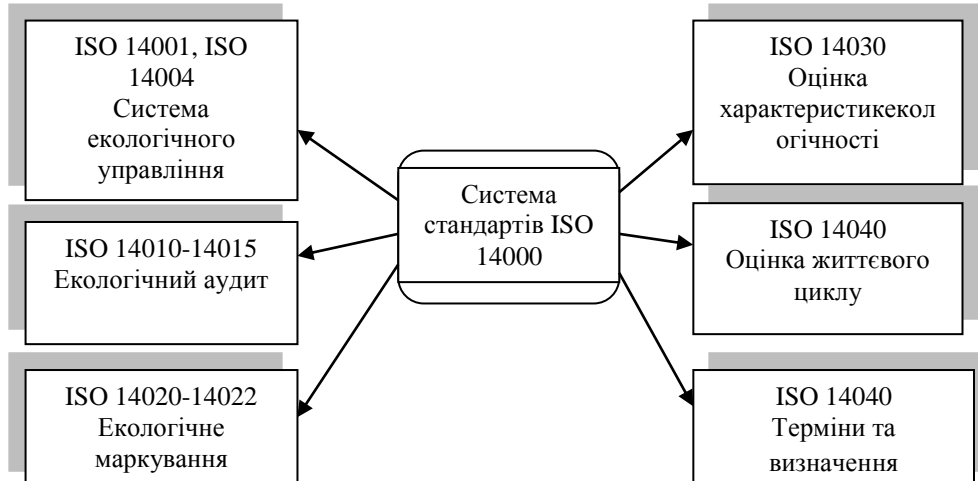

Рис. 1. Система стандартів ISO 14000

Система стандартів ISO 14000 формує систему запобігання несприятливих впливів на навколишнє середовище на трьох рівнях:

- організаційний - через вдосконалення системи екологічної безпеки з боку корпорацій;
- національний - через створення національної нормативної бази та державної екологічної політики;
- міжнародний - через поліпшення умов міжнародної торгівлі.

Основним стандартом системи ISO 14000 є стандарт ISO 14001 – "Система екологічного управління", саме відповідність цьому стандарту й є предметом формальної сертифікації. Всі інші документи розглядаються як допоміжні.

Екологічна сертифікація направлена на стимулювання виробників до впровадження сучасних технологічних процесів та випуск таких товарів, які будуть мінімально забруднювати навколишнє середовище. Принципи міжнародної екологічної сертифікації були розроблені Технічним комітетом ТС 207 "Управління навколишнім середовищем" ISO та закріплені в Міжнародному стандарті ISO 14020. Метою виробника є присудження своєї продукції будь-якого екологічного знака. Екологічний знак присвоюється продукції, яка володіє певними екологічними перевагами перед аналогами в межах певної категорії. Таке маркування є добровільним й може мати національний, регіональний або міжнародний масштаб.

Основною метою екологічного маркування є виділення серед груп однорідної продукції такої продукції, яка на всіх стадіях життєвого циклу має менший вплив на навколишнє середовище. При цьому під життєвим циклом продукції розуміється весь ланцюжок створення готового продукту, починаючи з видобутку сировини і закінчуючи його реалізацією споживачу і утилізацією.

Екологічне маркування виступає в якості одного з видів декларації виробника продукції. Вона може мати форму знака, графічного зображення на виробі або тарі, може бути представлена у вигляді текстового документа, технічного бюлетеня, рекламного оголошення й т. ін.

Відповідно до стандарту ISO 140020, екологічне маркування підрозділяється на три типи.

1. Екологічне маркування I типу - це привласнення відповідного знака за результатами сертифікації продукції третьою стороною - юридичною або фізичною особою, акредитованим в національній системі сертифікації. Програма маркування за цим типом вимагає, щоб заявник задовольняв певним критеріям, що обумовлює можливість маркування продукції певним знаком. Даний тип маркування відноситься в основному до невиробничих товарів, але бувають і виключення, наприклад, маркується харчовий продукт

разом з упаковкою або контейнери для харчових продуктів і продовольчої сировини.

В цьому випадку маркування проводиться на підставі порівняння досліджуваного товару (або виробничого процесу) з подібним йому, прийнятим раніше за зразок, і подальшим встановленням небезпеки, яку вони можуть створити для навколишнього середовища.

Екологічне маркування за I типом містить знаки, в основі своїй апробовані на національному рівні та отримали широке міжнародне визнання

Екологічне маркування II типу засноване на самостійній декларації відповідності продукції певним екологічним нормативам. Вона відноситься до етикеток виробів і використання їх змісту в маркетингу. В даному випадку можуть застосовуватися тексти типу "придатний для повторного використання", "не руйнує озон" й т. ін. Деякі з них можуть бути екологічно значущими, інші носять чисто інформативний характер, а часом можуть бути ілюзорними і навіть вводять в оману споживачів. Таке становище склалося через труднощі при обґрунтуванні текстів, оскільки різні країни завжди мають відмінності між собою в технологічних підходах та в законодавчій і нормативно-технічній базі при визначенні екологічної придатності продукції.

Тому такого роду маркування не слід вважати власне екологічної сертифікацією. Використання різних знаків, що супроводжуються маркетинговими слоганами типу "екологічно безпечний", в багатьох випадках є необґрунтованими та мають розглядатися лише як бажання виробника зробити свою продукцію більш привабливою для покупця, тобто підвищити її конкурентоспроможність на ринку.

Систематизуючи досвід всіх країн щодо використання екологічного маркування за II типом, європейські організації зі стандартизації і міжнародна організація зі стандартизації визначили межі використання подібного роду знаків в якості декларацій виробників. Вони виділили три аспекти, представлених в наступних стандартах:

- ISO/DIS 14021 - використання на етикетках або / та в супровідних документах термінів "піддається рециркуляції" й т. ін.;
- ISO/DIS 14022 - "петля Мьобіуса" - символ рециркуляції, він вказує на можливість використання даного продукту повторно. Стандарт передбачає можливість приведення її на етикетках і рекламі.
- в стандарті ISO/DIS 14023 розглядається різноманітність випробувальних і перевірочних методик, необхідних для підтвердження правомірності заявок.

Проте, на Європейському континенті широко поширена думка, що дане екологічне маркування використовується як інформаційне. Так, в рамках директив Ради ЄС по упаковці та використанню відходів від неї серед великої кількості питань викладені вимоги до маркування пакувальних засобів, зокрема в питанні її ідентифікації.

При необхідності ідентифікації матеріалу, з якого зроблена упаковка, на неї наносять цифрові або літерні позначення, які відповідають тому чи іншому матеріалу. Цю інформацію розміщують в центрі петлі рециркуляції або нижче.

Екологічне маркування III типу розроблено для уникнення труднощів, які виникають при сертифікації за типом I. Воно проводиться третьою стороною за рядом показників, що встановлюються для конкретного виду продукції. Всі контрольовані показники встановлюються на підставі дослідження життєвого циклу продукції і вказуються на етикетці. Даний вид маркування не використовує спеціальних знаків, але на етикетці може бути вказана організація, яка проводила сертифікацію.

В умовах інтеграції України до Європейського Союзу першочерговим питанням, яке набуває особливої актуальності, є відповідність продукції українських виробників європейським стандартам, в тому числі й екологічній безпеці. В ЄС екологічна безпека товарів на всіх стадіях його виробництва є однією з ключових вимог до виробників товарів. Це питання стає ключовим також й для українських виробників, оскільки від цього залежить конкурентоспроможність їх продукції на ринку ЄС. Звичайно, перехід системи стандартизації до вимог ЄС потребує багато часу для значної кількості українських виробників. В той же час, процедура екологічної сертифікації продукції в Європейському Союзі передбачає заходи щодо оцінки товарів обов'язковим вимогам стандартів ЄС. Система стандартизації та сертифікації товарів в Європейському Союзі створена таким чином, що ті підприємства, які орієнтуються на ринки збуту ЄС повинні проходити контроль своїх товарів на вимоги безпеки в спеціальних органах ЄС та наносити обов'язкове екологічне маркування на свою продукцію. В цьому контексті постає необхідність вивчення прогресивного досвіду системи екологічної безпеки товарів та стандартизації й сертифікації в Європейському Союзі.

Список літератури:

1. INTERNATIONAL CENTER FOR QUALITY CERTIFICATION - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://icqc.eu/ru/standards.php>
2. Center for testing and European Certification - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ctec.lv/ru/index/>